

บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา

- - - -

โดย ไพโรจน์ โพธิ์ไสย

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภามาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จำแนกได้ ๖ ประการ คือ

๑. กลั่นกรองกฎหมาย
๒. ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
๓. ให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่าง ๆ
๔. คัดสรรบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง
๕. ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง
๖. อำนาจหน้าที่อื่น ๆ

๑. การกลั่นกรองกฎหมาย

๑.๑ การกลั่นกรองร่างพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติ

ร่างกฎหมายที่ต้องผ่านการพิจารณาหรือการกลั่นกรองของวุฒิสภา
มีหลายประเภท คือ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ร่าง
พระราชบัญญัติ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
และพระราชกำหนด

การพิจารณาร่างกฎหมายของวุฒิสภา เป็นการกลั่นกรองร่างกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรแล้วทั้งสิ้น กระบวนการหรือขั้นตอนการพิจารณาของทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาโดยทั่วไปจะเหมือนกัน แตกต่างกันแต่เพียงบางส่วน เช่นระยะเวลาการพิจารณา เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรไม่มีกำหนดเวลา ส่วนวุฒิสภานั้น รัฐธรรมนูญ^๖ ได้กำหนดเวลาการพิจารณาร่างกฎหมายไว้ว่าถ้าร่างกฎหมายที่ไม่เกี่ยวข้องการเงิน วุฒิสภามustพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน แต่ถ้าเป็นร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องการเงิน วุฒิสภามustพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งต้องไม่เกิน ๓๐ วัน (กำหนดวันดังกล่าวหมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างกฎหมายนั้นมาถึงวุฒิสภา) ถ้าวุฒิสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดข้างต้น ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างกฎหมายนั้น แต่หากวุฒิสภาพิจารณาแล้วไม่เห็นชอบด้วย ก็ถือว่าวุฒิสภายับยั้งร่างกฎหมายนั้น และส่งร่างกฎหมายนั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร^๗

ร่างกฎหมายที่วุฒิสภายับยั้งไว้ ไม่ว่ากรณีใดสภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นหรือนำมาพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลา ๑๕๐ วัน ล่วงผ่านไป แต่หากร่างกฎหมายที่ถูกยับยั้งไว้นั้นเป็นร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องการเงิน สภาผู้แทนราษฎรสามารถยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในการพิจารณาใหม่นี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรยังคงลงมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของ

^๖ มาตรา ๑๔๘ วรรคแรก

จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้ถือว่าร่างกฎหมายนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา(โดยไม่ต้องให้วุฒิสภาพิจารณาอีก) และดำเนินการเพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป^๑

อำนาจหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมายของวุฒิสภา จึงมิได้เป็นอำนาจเด็ดขาด เป็นแต่เพียงอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายนั้นไว้ช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรได้กลับไปทบทวนให้ละเอียดถี่ถ้วนอีกครั้งเท่านั้น หากสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาแล้ว และยังยืนยันเจตนารมณ์เดิมที่ต้องการตรากฎหมายนั้นออกมาใช้บังคับ ก็ให้ดำเนินการเพื่อประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป ด้วยหลักการสำคัญเช่นนี้ คำว่า “สภาถ่วงดุล หรือ สภายับยั้ง” จึงกลายเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของวุฒิสภาตลอดมา

การยับยั้งร่างกฎหมายของวุฒิสภานี้ถือเป็นอำนาจตรวจสอบประการหนึ่งซึ่งช่วยให้การพิจารณากฎหมายเป็นไปอย่างรอบคอบ อย่างไรก็ดี ตามอำนาจการยับยั้งร่างกฎหมายนี้เป็นการยับยั้งแบบชั่วคราวในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

กฎหมายงบประมาณหรือ พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็น กฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเพื่อ กำหนดจำนวนเงินอย่างสูงที่อนุญาตให้รัฐบาลจ่ายหรือก่อหนี้ผูกพันได้ภายในระยะเวลา ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคมของปีหนึ่งถึงวันที่๓๐ กันยายน ของปีถัดไป เป็นกฎหมายที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับงบประมาณงบกลาง งบประมาณรายจ่ายของ

^๑ มาตรา ๑๔๘ วรรคสอง

กระทรวง ทบวง กรม และรัฐวิสาหกิจว่าแต่ละแห่งจะได้งบประมาณเป็นจำนวนเงินเท่าใดและนำไปใช้ในเรื่องใด โครงการใด เป็นต้น

กฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณนี้ ถือเป็นเรื่องสำคัญและมีความหมายต่อรัฐบาลอย่างมากเพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ การที่สภาไม่อนุมัติหรือไม่เห็นชอบด้วยกับร่างกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณที่คณะรัฐมนตรีเสนอมา เท่ากับฝ่ายนิติบัญญัติหรือสภาผู้แทนราษฎรไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีที่จะให้งบประมาณแผ่นดินไปบริหารประเทศ เมื่อไม่มีเงินไม่มีงบประมาณก็ไม่สามารถบริหารราชการแผ่นดินได้ ดังนั้นหากเกิดกรณีดังกล่าว นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหารจึงมักจะลาออกหรือไม่ก็ยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่

กระบวนการหรือขั้นตอนการพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา จะแตกต่างกันและแตกต่างจากการพิจารณาร่างกฎหมายที่ได้กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ

๑. สภาผู้แทนราษฎรต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๑๐๕ วันนับแต่วันที่ร่างกฎหมายนั้นมาถึงสภาผู้แทนราษฎร ส่วนวุฒิสภาก็ต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายใน ๒๐ วัน นับแต่วันที่ร่างกฎหมายนั้นมาถึงวุฒิสภาโดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ ก็ได้ ถ้าครบกำหนดเวลาแล้วยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จ ก็ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาให้ความเห็นชอบในร่างกฎหมายนั้น*

* มาตรา ๑๖๘

๒. การพิจารณาในรายละเอียดนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการมิได้ แต่อาจแปรญัตติ ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพัน ดังที่จะนำเสนอต่อไป

ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร หรือของคณะกรรมการการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือกรรมการการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้

การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร จะพิจารณาเป็น ๓ วาระ เช่นเดียวกับการพิจารณาร่างกฎหมายทั่วไป เว้นแต่ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษ

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรไม่รับหลักการในวาระที่ ๑ หรือไม่เห็นชอบในวาระที่ ๓ ร่างกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณนั้นก็จะต้องตกไป

การพิจารณาก่อนการของวุฒิสภา

รัฐธรรมนูญกำหนดเวลาให้วุฒิสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายใน ๒๐ วัน นับแต่วันที่ร่างกฎหมายนั้นมาถึงวุฒิสภา และไม่สามารถขยายเวลาออกไปได้ นอกจากนี้วุฒิสภายังไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ ได้ และถ้าครบกำหนดเวลาแล้วยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จ

ก็ถือว่าวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ^{*} แต่หากวุฒิสภาไม่ให้ความเห็นชอบด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างกฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ นั้นไว้ก่อนและส่งร่างกฎหมายนั้นกลับคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรสามารถหยิบยกขึ้นมาพิจารณาขึ้นใหม่ได้ทันที

ด้วยระยะเวลาอันจำกัดดังกล่าว แนวทางปฏิบัติที่ผ่านมาวุฒิสภาจึงตั้งคณะกรรมการวิสามัญ ขึ้นมาทันทีที่สภาผู้แทนราษฎรรับหลักการแห่งร่างกฎหมายนี้ เพื่อศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กับสภาผู้แทนราษฎร โดย วุฒิสภาจะไม่พิจารณาเป็นสามวาระเหมือนการพิจารณาร่างกฎหมายทั่วไป ทั้งนี้ เพราะการที่วุฒิสภาจะลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับหลักการในวาระที่ ๑ นอกจากจะไม่มีประโยชน์ใด ๆ ในการยับยั้ง เพราะเป็นร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเงินที่สภาผู้แทนราษฎรสามารถยกขึ้นมาขึ้นใหม่ได้ทันทีแล้ว วุฒิสภายังจะเสียโอกาสในการให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกด้วย เพราะเมื่อสภาผู้แทนราษฎรยืนยันด้วยคะแนนเสียงที่มากกว่ากึ่งหนึ่งแล้ว เท่ากับร่างกฎหมายนั้นได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะดังกล่าวนับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีต้องให้ความสำคัญต้องให้ความสนใจ เพราะเป็นการชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่อง หรือข้อควรแก้ไขปรับปรุง เป็นส่วนที่จะช่วยให้การบริหารงบประมาณแผ่นดินบรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามข้อสังเกตนี้เป็นเพียงข้อเสนอแนะเพิ่มเติมซึ่งเมื่อรัฐบาลได้

^{*} มาตรา ๑๖๘

ทราบแล้วจะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติอยู่ในดุลยพินิจของรัฐบาล และเมื่อพ้นกำหนดเวลาที่กำหนดแล้วคณะรัฐมนตรีได้ปฏิบัติตามข้อสั่งการนั้นประการใดหรือไม่ ประธานสภาอาจแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

๑.๒ การพิจารณาพระราชกำหนด

โดยหลักการแล้วการตรากฎหมายจะเป็นหน้าที่ของรัฐสภาซึ่งใช้อำนาจนิติบัญญัติ อย่างไรก็ตามฝ่ายบริหารอาจมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องการมาตรการบังคับโดยเร็ว ซึ่งหากต้องผ่านกระบวนการตรากฎหมายโดยปกติอาจไม่ทันกาล รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้ฝ่ายบริหารสามารถตราพระราชกำหนด ขึ้นมาใช้บังคับได้และเมื่อประกาศใช้แล้วมีผลบังคับทันทีเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ แต่ต้องนำไปให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบในภายหลัง ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการที่ว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติ จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา^๑ ซึ่งหากรัฐสภาให้ความเห็นชอบพระราชกำหนดนั้นก็จะมีผลบังคับต่อไป แต่หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบ พระราชกำหนดฉบับนั้นก็จะสิ้นผลไปแต่ไม่กระทบกระเทือนสิ่งที่ได้กระทำมาแล้วระหว่างการใช้พระราชกำหนดนั้น

^๑ มาตรา ๕๐

การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภา

การพิจารณาพระราชกำหนดของทั้งของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจะไม่พิจารณาเป็น ๓ วาระ แต่จะพิจารณาพระราชกำหนดทั้งฉบับเมื่อพิจารณาเสร็จแล้วก็จะลงมติอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ทั้งฉบับที่เป็นเช่นนี้ เพราะพระราชกำหนดนั้นใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว

การพิจารณาล้นกรองของวุฒิสภา

วุฒิสภาจะพิจารณาล้นกรองพระราชกำหนดได้ก็ต่อเมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเห็นชอบหรืออนุมัติมาแล้วเท่านั้น เพราะหากสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นก็ตกไป วุฒิสภาจึงไม่มีโอกาสพิจารณา

วุฒิสภาจะพิจารณาพระราชกำหนดที่สภาผู้แทนอนุมัติมานั้นทั้งฉบับเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเสร็จแล้วก็จะลงมติอนุมัติหรือไม่อนุมัติ ถ้าวุฒิสภาอนุมัติ พระราชกำหนดนั้นก็จะมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป แต่ถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติ ก็ถือว่าเป็นการยับยั้งต้องส่งพระราชกำหนดนั้นคืนไปให้สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นมาพิจารณาการอนุมัติพระราชกำหนดในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภา^๑ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของ

^๑ มาตรา ๑๘๔ วรรคเจ็ด

จำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ก็ถือว่าพระราชกำหนดนั้นผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา พระราชกำหนดนั้นก็มิผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงน้อยกว่าที่กล่าวมา พระราชกำหนดนั้นก็ตกไป แต่ทั้งนี้จะไม่กระทบกระเทือนกิจการหรือสิ่งที่ได้ทำหรือเป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น และหากพระราชกำหนดที่ตกไปนั้นมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ก็ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก มีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

๒. การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของวุฒิสภานั้นจะต่างกับการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของสภาผู้แทนราษฎร ตรงที่วุฒิสภามีได้มีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะล้มล้างรัฐบาลโดยวิถีทางของรัฐธรรมนุญ แต่มุ่งประสงค์ที่จะกระตุ้นเตือนให้สาธารณชนได้รับทราบและให้รัฐบาลตระหนักถึงความบกพร่องในการบริหารราชการแผ่นดิน ตามที่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของวุฒิสภานับเป็นมาตรการเสริมหรือเป็นการควบคุมทางอ้อมที่สำคัญและจำเป็น

มาตรการดังกล่าวของวุฒิสภา มีดังนี้

๒.๑ การตั้งกระทู้ถาม

สมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถาม รัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน^๑

การตั้งกระทู้ถามของสมาชิกวุฒิสภานี้เป็นการตั้งกระทู้ถามทางลายลักษณ์อักษร รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภที่ตั้งกระทู้ถามด้วยวาจาหรือที่เรียกว่ากระทู้สดเหมือนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร^๒

การตอบกระทู้ถามของรัฐมนตรีนั้นขึ้นอยู่กับสมาชิกที่ตั้งกระทู้ถามว่าจะระบุให้รัฐมนตรีตอบกระทู้ถามที่ตนตั้งถามในที่ประชุมสภา หรือจะให้ตอบในหนังสือราชกิจจานุเบกษา

๒.๒ การเปิดอภิปรายทั่วไป

การอภิปรายทั่วไป เป็นกระบวนการทำงานของระบบรัฐสภาที่เปิดโอกาสให้สมาชิกรัฐสภาแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มีการลงมติ ซึ่งการอภิปรายทั่วไปดังกล่าว วุฒิสภามีได้มีวัตถุประสงค์ที่จะล้มรัฐบาลตั้ง

^๑ มาตรา ๑๕๖

^๒ มาตรา ๑๕๗

ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ตรงกันข้ามวุฒิสภาจะช่วยชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่อง ปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งจะให้ข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ และจะช่วยให้การบริหารราชการของรัฐบาลสมบูรณ์หรือมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อไม่ให้เป็นการระแกว่าฝ่ายบริหารที่จะต้องมาชี้แจงต่อวุฒิสามากเกินไป รัฐธรรมนูญจึงคงยึดหลักการเดิมที่กำหนดให้การขอเปิดอภิปรายทั่วไปนี้จะกระทำได้ครั้งเดียวในสมัยประชุมหนึ่ง

๒.๓ การตั้งกรรมาธิการ

กรรมาธิการ คือ บุคคลที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมาธิการของสภา เพื่อให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่สภามอบหมาย และเมื่อศึกษา สอบสวนหรือกระทำการตามที่ได้รับมอบหมายเสร็จแล้ว ต้องรายงานต่อสภา

กรรมาธิการที่สภาตั้งขึ้น มีสองประเภทคือ กรรมาธิการสามัญและกรรมาธิการวิสามัญ

กรรมาธิการสามัญนั้น แต่งตั้งจากผู้ที่ป็นสมาชิกสภาเท่านั้นและจะได้รับแต่งตั้งเป็นการถาวรตลอดอายุของสภาและมีชื่อแตกต่างกันออกไปตามสาขาหรือที่ระบุไว้ในข้อบังคับการประชุม ส่วนกรรมาธิการวิสามัญนั้น แต่งตั้งจากบุคคลอื่นใดที่มีใช่สมาชิกสภาก็ได้และจะได้รับแต่งตั้งเป็นคราว ๆ ไป เพื่อพิจารณาเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ เมื่อเสร็จสิ้นการพิจารณาเรื่องนั้น และรายงานต่อสภาแล้ว ก็เป็นอันหมดสภาพไป (“กรรมาธิการ”ในที่นี้

มิได้หมายถึงกระบวนการหนึ่งของการตรากฎหมาย ซึ่งเรียกว่าการพิจารณาขึ้นกรรมาธิการ)

คณะกรรมาธิการที่วุฒิสภาแต่งตั้งขึ้นเพื่อศึกษาหรือตรวจสอบการบริหารราชการของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะในส่วนที่มีการร้องเรียนหรือเกิดความบกพร่องในการบริหารราชการ ที่เห็นผลชัดเจน เช่น คณะกรรมาธิการที่แต่งตั้งขึ้นเพื่อตรวจสอบการทุจริตในหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมาธิการต้องรายงานต่อวุฒิสภา เพื่อวุฒิสภาจะได้พิจารณาคำเนินการต่อไป ซึ่งอาจส่งเรื่องหรือข้อมูลทั้งหมดให้ฝ่ายบริหารดำเนินการแก้ไข หรืออาจเป็นข้อมูลในการตั้งกระทู้ถาม หรือขอเปิดอภิปรายทั่วไปในเรื่องดังกล่าว

กรรมาธิการนับเป็นเครื่องมือหรือมาตรการสำคัญในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินที่สภาตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่แทนสภา คณะกรรมาธิการจึงได้รับขนานนามว่า เป็นเสมือน “สภาเล็ก” ที่ทำหน้าที่แทน “สภาใหญ่”

๓. การให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่าง ๆ

การให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ของประเทศชาตินี้ กระทำบนหลักการที่ว่ากิจการที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวมของประชาชนหรือของประเทศชาติต้องได้รับความยินยอมหรือเห็นชอบจาก

ผู้แทนของปวงชน ดังนั้น ผู้แทนของปวงชน(สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา) จึงมีหน้าที่ให้ความเห็นชอบในกิจการสำคัญต่าง ๆ เช่น

๓.๑ การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่คณะองคมนตรีเป็นผู้เสนอ

๓.๒ การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม เป็นต้น

วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาระหว่างที่ไม่มีสภาผู้แทนราษฎร

เจตนารมณ์ของการกำหนดให้มีวุฒิสภาประการหนึ่งคือ ต้องการให้ประเทศมีองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติอยู่อย่างต่อเนื่องไม่ว่างเว้น สมาชิกวุฒิสภาจึงมีวาระดำรงตำแหน่งคาบเกี่ยวกัน กล่าวคือ ปกติสมาชิกวุฒิสภาจะมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ ๖ ปี นับแต่วันเลือกตั้ง หรือวันที่ คณะกรรมการเลือกตั้งประกาศผลการสรรหาและให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระ อยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่าจะมีสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่^๒ ในวาระเริ่มแรก ให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหามีวาระ ๓ ปี นับแต่วันเริ่มต้นสมาชิกภาพ^๓ ส่วนสภาผู้แทนราษฎรนั้น ไม่มีวาระดำรงตำแหน่งคาบเกี่ยวกัน ทั้งอาจถูกยุบและสิ้นอายุซึ่งจะทำให้ไม่ครบองค์ประกอบของรัฐสภา ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญจึงได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดย

^๑ มาตรา ๑๒๒ ,๑๒๓

^๒ มาตรา ๑๑๓

^๓ มาตรา ๒๕๓

บัญญัติให้วุฒิสภำทำหน้าทึ่รัฐสภาในระหว่างที่อาชญาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบสภา ในเรื่องสำคัญบางเรื่อง เช่น

(๑) การให้ความเห็นชอบผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (ในกรณีที่ พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่น)^๑

(๒) รับการปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ก่อนเข้ารับหน้าที่^๒

(๓) รับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเหิยรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗^๓

(๔) รับทราบการและอัญเชิญพระรัชทายาทตามกฎหมายเหิยรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗^๔

(๕) การให้ความเห็นชอบพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ (ตามที่ คณะองคมนตรีเสนอ)^๕

(๖) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม^๖

^๑ มาตรา ๑๕

^๒ มาตรา ๒๑

^๓ มาตรา ๒๒

^๔ มาตรา ๒๓

^๕ มาตรา ๒๓

๔. การคัดสรรบุคคลดำรงตำแหน่งต่าง ๆ

อำนาจหน้าที่ในการคัดสรรบุคคลดำรงตำแหน่งต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ปรากฏครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการให้คำแนะนำเพื่อทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งต่าง ๆ โดยประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เช่น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (๕ คน วาระ ๕ ปี) ประธานศาลปกครองสูงสุด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะตุลาการศาลปกครอง (๒ คน) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (๕ คน วาระ ๗ ปี) ผู้ตรวจการแผ่นดิน (๓ คน วาระ ๖ ปี) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (๕ คน วาระ ๕ ปี) คณะกรรมการการตรวจเงินแผ่นดิน (๗ คน วาระ ๖ ปี) ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน อัยการสูงสุด คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (๗ คน วาระ ๖ ปี) ผู้ซึ่งได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งทั้งหมดดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว ทั้งนี้เพื่อให้มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ไม่ต้องกังวลในเรื่องการกระทำเพื่อให้ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นหลักการเดิมที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช ๒๕๔๐ นอกจากนี้ วุฒิสภายังให้คำแนะนำในการแต่งตั้งบุคคลในองค์กรอื่นๆ อีก เช่น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (๒ คน) ใน

คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นต้น

ขั้นตอนการคัดสรรบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ

ขั้นตอนแรก เป็นขั้นตอนของการสรรหาบุคคลผู้มีความเหมาะสมที่จะเหมาะสมเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยคณะกรรมการสรรหาจะทำหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่เหมาะสม จะได้รับเลือกให้เป็นกรรมการในองค์กรนั้น ๆ เท่าจำนวนกรรมการที่จะพึงมี เพื่อเสนอให้วุฒิสภาให้ความเห็นชอบภายในกำหนดเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด

เมื่อวุฒิสภาได้รับบัญชีรายชื่อบุคคลดังกล่าวแล้ว วุฒิสภาจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติ ความประพฤติ และพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อให้ดำรงตำแหน่ง นั้น รวมทั้งรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอันจำเป็น แล้วรายงานต่อ วุฒิสภาเพื่อพิจารณาประกอบการลงมติให้ความเห็นชอบบุคคลจากบัญชี รายชื่อ (ที่คณะกรรมการสรรหาฯ เสนอมา) ให้เป็นกรรมการในองค์กรอิสระ นั้น ๆ ต่อไปภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ

การลงมติให้ความเห็นชอบของวุฒิสภารัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้

๑ มาตรา ๑๒๑

ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป ในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้ส่งรายชื่อนั้นกลับไปยัง คณะกรรมการสรรหาพร้อมด้วยเหตุผลเพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหาไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภาและมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์ ให้ส่งรายชื่อนั้นให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป แต่ถ้ามติที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์ ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการ ให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว^๑

๕. การถอดถอนออกจากตำแหน่ง

การถอดถอนบุคคลที่มีพฤติกรรมร้ายรายผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริต ต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง ให้ถอดถอนจากตำแหน่ง ^๒ เป็นอีกอำนาจหน้าที่หนึ่งซึ่งเริ่มปรากฏในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ที่ต่อเนื่องจากการที่วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการคัดสรรบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง ซึ่งองค์กรที่คัดสรรบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งก็ควรจะมีอำนาจในการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งด้วย เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐธรรมนูญให้

^๑ มาตรา ๒๐๖ วรรคสอง

^๒ มาตรา ๒๗๐

อำนาจนี้ก็เนื่องมาจากวุฒิสภามีความเป็นกลางทางการเมืองไม่สังกัดพรรคการเมือง ไม่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นใด และส่วนหนึ่งยังมาจากการเลือกตั้งของประชาชนที่มีเขตเลือกตั้งใหญ่ได้รับเลือกตั้งโดยไม่มีการหาเสียง

บุคคลที่วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนออกจากตำแหน่ง เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด

กรรมการในองค์กรอิสระต่าง ๆ เช่น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษา ตุลาการ พนักงานอัยการ และผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เป็นต้น^๑ ส่วนการให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ้นจากตำแหน่งนั้น ก็อยู่ในอำนาจของวุฒิสภาเช่นเดียวกัน

ผู้มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง คือ^๒

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

^๑ มาตรา ๒๗๐

^๒ มาตรา ๒๗๑

๒. สมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอน(เฉพาะ)สมาชิกวุฒิสภาออกจากตำแหน่ง

๓. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน

อย่างไรก็ตามการถอดถอนของวุฒิสภา จะกระทำได้อต่อเมื่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มูล และได้ส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภา (แต่ถ้าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาข้อนั้นเป็นอันตกไป)^{*} ซึ่งประธานวุฒิสภาจะจัดให้มีการประชุมวุฒิสภาเพื่อพิจารณากรณีดังกล่าวโดยเร็ว หากรายงานดังกล่าวส่งมานอกสมัยประชุม ให้ประธานวุฒิสภาแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบเพื่อดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญ^๒

การออกเสียงลงคะแนนของวุฒิสภา จะกระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ มติที่ให้ถอดถอนผู้ใดออกจากตำแหน่ง ต้องไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา มติของวุฒิสภา ถือเป็นที่สุด และจะมีการร้องขอให้ถอดถอนบุคคลดังกล่าว โดยอาศัยเหตุเดียวกันอีกมิได้

^{*} มาตรา ๒๗๒

^๒ มาตรา ๒๗๓

ผู้ที่ถูกถอดถอนออกจากตำแหน่ง ต้องพ้นจากตำแหน่งหรือให้ออกจากราชการ นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติให้ถอดถอน และให้ตัดสิทธิผู้นั้นในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมือง หรือในการรับราชการเป็นเวลาห้าปี^๑

ส่วนการให้กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพ้นจากตำแหน่งวุฒิสภาก็พิจารณาได้ส่วนคำร้องเองทั้งหมดโดยไม่ต้องผ่านการได้ส่วนหรือพิจารณาจากองค์อื่นใด และเมื่อได้ส่วนแล้วหากข้อกล่าวหาไม่มีมูล และมติของวุฒิสภาที่ให้กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา

๖. อำนาจหน้าที่อื่น ๆ

นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวมาแล้ว วุฒิสภายังมีภารกิจ ที่ต้องกระทำร่วมกับสภาผู้แทนราษฎรในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา^๒ เช่น

(๑) การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติซึ่งพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา

(๒) การแถลงนโยบายและชี้แจงการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของคณะรัฐมนตรีก่อนเข้ารับบริหารราชการแผ่นดิน

^๑ มาตรา ๒๗๔

^๒ มาตรา ๑๓๖

(๓) การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในกรณีที่มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีต้องการรับฟังความคิดเห็น

(๔) การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา

นอกจากนี้ยังมีในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่วุฒิสภาที่สามารถกระทำในฐานะรัฐสภาแต่ไม่ต้องกระทำในที่ประชุมร่วมกัน เช่น

(๑) รับทราบรายงานประจำปีของคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ^๑

(๒) รับทราบรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินเกี่ยวกับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภท^๒

(๓) รับทราบรายงานของคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ (ที่กำหนดไว้สำหรับหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจใด) ซึ่งคณะรัฐมนตรีนำไปใช้ในรายการที่แตกต่างจากที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี^๓

^๑ มาตรา ๑๕

^๒ มาตรา ๒๔๔(๒)

^๓ มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง

(๔) รับทราบรายงานของคณะรัฐมนตรีในกรณีที่มีการโอน หรือนำรายจ่ายตามงบประมาณที่กำหนดไว้ (ในรายการใด) ไปใช้ในรายการอื่นของหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ^๑

(๕) รับทราบรายงานของคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับเงินรายได้ของหน่วยงานของรัฐใดที่ไม่ต้องนำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน^๒

(๖) รับทราบรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดิน เกี่ยวกับผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกต^๓

(๗) รับทราบรายงานประจำปีของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเกี่ยวกับผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกต^๔

(๘) รับทราบรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในกรณีที่บุคคลหรือหน่วยงานไม่ดำเนินการตามข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ^๕

(๙) รับทราบข้อเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ^๖

^๑ มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม

^๒ มาตรา ๑๗๐

^๓ มาตรา ๒๔๔(๔)

^๔ มาตรา ๒๕๐(๖)

^๕ มาตรา ๒๕๖(๑)

(๑๐) รับทราบรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ^๑

(๑๑) รับทราบข้อมูลและให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับหนังสือสัญญา กับ นานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขต ไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขต อำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออก พระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผล ผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศ และพิจารณาให้ ความเห็นชอบกรอบการเจรจา ก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญา ดังกล่าว^๒

ภารกิจวุฒิสภาที่มีได้ปรากฏอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ

วุฒิสภายังมีภารกิจที่มีได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรง คือ ภารกิจด้านต่างประเทศและการทำหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทย

ภารกิจด้านต่างประเทศ เป็นภารกิจสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่ง วุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ปฏิบัติภารกิจนี้(ในฐานะสมาชิก รัฐสภาไทย)มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทั้งนี้ นอกจากเพื่อประโยชน์ของ

^๑ มาตรา ๒๕๗(๕)

^๒ มาตรา ๒๕๗(๘)

^๓ มาตรา ๑๕๐

รัฐสภาโดยตรงคือ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางกฎหมาย เพื่อความร่วมมือของรัฐสภาในการพัฒนากฎหมายร่วมกันในด้านที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมกันบางประการแล้ว ยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกรัฐสภาให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นอีกด้วย โดยผ่านองค์กรรัฐสภาระหว่างประเทศหลายองค์กร เช่น

๑. สหภาพรัฐสภา (Inter – Parliamentary Union :IPU) ซึ่งเป็นองค์การความร่วมมือระหว่างรัฐสภานานาประเทศ มีประเทศสมาชิกมากกว่า ๑๔๐ ประเทศ ซึ่งองค์กรนี้ให้ความสนใจด้านความมั่นคงและความปลอดภัยระหว่างประเทศ โดยได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมแผนสันติภาพและกระบวนการของประชาชน

๒. สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (Asian – Pacific Parliamentarians’ Union :APPU) เพื่อให้ได้มาและรักษาไว้ซึ่งอิสรภาพ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติสุขและความเจริญรุ่งเรืองที่ยั่งยืนของทวีปเอเชียและแปซิฟิก (ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและด้านอื่น ๆ) มีสมาชิกเกือบ ๓๐ ประเทศ

๓. องค์การรัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter – Parliamentary OrganiZation :AIPO) จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคีของกลุ่มประเทศอาเซียนให้ใกล้ชิดระหว่างประเทศอาเซียนมากยิ่งขึ้น

๔. การประชุมรัฐสภาภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก (Asia Pacific Parliamentary Forum : APPF) เป็นองค์การการประชุมของสมาชิกรัฐสภาในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาได้หารือร่วมกันในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของภูมิภาคหลักยุคสงครามเย็นและที่เป็นผลจากการเติบโตและการรวมตัวทางเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกภูมิภาคกับส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพของพลเมืองและสันติภาพภายในภูมิภาคด้วย มีสมาชิก ๒๕ ประเทศ

ภารกิจดังกล่าวจะเกื้อหนุนความสัมพันธ์และเอื้อประโยชน์ให้กับฝ่ายบริหารอีกทางหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง การศึกษา สังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การค้า และการลงทุน ยิ่งปัจจุบันเป็นยุคที่ทุกประเทศให้ความสำคัญกับเรื่องของเศรษฐกิจเป็นอันดับแรกๆ เพราะหากเศรษฐกิจของประเทศไม่ดีก็จะเป็นมูลเหตุของปัญหาต่างๆ อีกมากมาย

การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของปวงชนชาวไทย เป็นภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของวุฒิสภา (แม้ว่าสมาชิกวุฒิสภาส่วนหนึ่งจะมาจาก การสรรหา) แต่ก็ถือว่าเป็นผู้แทนของประชาชนที่จะต้องรับทราบและสะท้อนปัญหาความเดือดร้อนและต้องการของประชาชน โดยวุฒิสภาจะทำหน้าที่เป็น “สื่อกลาง” ในการนำปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชนไปบอกกล่าวให้ฝ่ายบริหารได้รับทราบ โดยใช้มาตรการหรือเครื่องมือตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไม่ว่าจะเป็นการตั้งกระทู้ถาม การอภิปรายทั่วไป การเสนอ(ญัตติ)เพื่อให้รัฐบาลทราบหรือลงมติในเรื่องนั้นๆ

หรือการเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหรือช่วย
กลั่นกรองกฎหมายให้เหมาะสมสามารถแก้ไขปัญหาคือความเดือดร้อนของ
ประชาชนอย่างยั่งยืน

วุฒิสภาในปัจจุบันจึงยังคงเป็นองค์กรหลักที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง
ทั้งในฐานะขององค์กรหลักของประเทศที่สำคัญและการดำรงอยู่เพื่อทำ
หน้าที่ตัวแทนปวงชนชาวไทยในฐานะ “รัฐสภา” ในยามที่ไม่มีสภา
ผู้แทนราษฎร วุฒิสภาในปัจจุบันนอกจากจะยังคงเอกลักษณ์ในฐานะองค์กร
แห่งการ “ยับยั้งและกลั่นกรองกฎหมาย” แล้ว ยังมีบทบาทในการทำหน้าที่
เป็น “องค์กรแห่งการตรวจสอบและถอดถอน” อีกด้วย

อย่างไรก็ตามภารกิจที่สำคัญของวุฒิสภาที่กล่าวมาข้างต้นจะมี
สัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพมากเพียงใด นอกจากจะขึ้นอยู่กับสมาชิก
วุฒิสภาเป็นสำคัญแล้ว ย่อมขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่จะคอยส่งเสริมและ
สนับสนุนให้การปฏิบัติภารกิจของวุฒิสภาสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้นหน่วยงาน
ดังกล่าว คือ “สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา” ที่คอยช่วยเหลือทั้งด้านวิชาการ
ด้านการอำนวยความสะดวก รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินงานของ
วุฒิสภา ว่ามติที่วุฒิสภาออกไปแล้ว ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลได้ดำเนินการ
ตามมติดังกล่าวมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร ทั้งนี้ ก็เพื่อ
ประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทยทั้งหมด

บรรณานุกรม

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๘
ตอนพิเศษ ๔๕ ง ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔.

นรนิติ เศรษฐบุตร และ โกสิทธิ์ วงศ์สุวรรณ, เมืองไทยในระบบรัฐสภา
(กรุงเทพฯ แพร่พิทยา ๒๕๑๗)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
พ.ศ. ๒๕๔๒, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๑๑๔ ก วันที่ ๑๗
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒

ไพโรจน์ โพธิ์ไสย, อำนาจหน้าที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตามบทบัญญัติ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ พิมพ์ที่
สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐.

รศ.ดร.มนตรี รูปสุวรรณ บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐, ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ราชกิจจา
นุเบกษา เล่ม ๑๑๔ ตอนที่ ๕๕ ก วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ราช
กิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๓ ตอนที่ ๑๐๒ ก วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ราชกิจจา
นุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.

สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการ

สภาผู้แทนราษฎร องค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ พิมพ์ที่สำนัก

การพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มิถุนายน ๒๕๔๖

คณะกรรมการวิสามัญบัณฑิตเจตนารมณ์ จดหมายเหตุ และตรวจ รายงาน

การประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สำนักกรรมการ ๓

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการลงทะเบียน

ขององค์กรที่มีสิทธิเสนอชื่อบุคคลเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิก

วุฒิสภา พ.ศ.๒๕๕๐ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐
